

ПАМ'ЯТКА
щодо застосування антикорупційного законодавства
Вступ

Пам'ятка розрахована для використання у роботі працівниками Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації з метою ознайомлення з основними положеннями законодавства з питань запобігання і протидії корупції, забезпечення застосування вимог антикорупційного законодавства. Відповідно до статті 38 Закону України «Про запобігання корупції» (далі –Закон) працівники під час виконання своїх службових обов'язків зобов'язані неухильно дотримуватися вимог закону та загальновизнаних етичних норм поведінки.

Форми й види корупції. Корупційні діяння мають такі види:

- зловживання владою або посадовим становищем, перевищення влади або посадового становища, перевищення влади або посадових повноважень та інші посадові злочини, що вчиняються для задоволення корисливих чи інших особистих інтересів або інтересів інших осіб;
- розкрадання державного, колективного чи приватного майна
- використанням посадового становища;
- незаконне одержання матеріальних або інших благ, пільг та інших переваг;
- одержання кредитів, позик, допомоги, придбання цінних паперів, нерухомості або іншого майна з використанням пільг чи переваг, не передбачених законодавством або на які особа не має права;
- хабарництво;
- здійснення безпосередньо та через посередників або підставних осіб підприємницької діяльності з використанням влади чи посадових повноважень, а також пов'язаних із ними можливостей;
- сприяння з використанням посадового становища фізичним та юридичним особам у здійсненні ними підприємницької діяльності з метою незаконного одержання за це матеріальних чи інших благ, пільг і переваг;
- неправомірне втручання з використанням посадового становища в діяльність інших державних органів чи посадових осіб з метою перешкоджання виконанню ними своїх повноважень або домагання прийняття неправомірного рішення;
- використання інформації, одержаної під час виконання посадових обов'язків, у корисливих чи інших особистих інтересах, необґрунтована відмова в наданні відповідної інформації, або несвоєчасне її надання, або надання недостовірної чи неповної службової інформації;

- надання необґрунтованих переваг фізичним або юридичним особам шляхом підготовки й прийняття нормативно-правових актів чи управлінських рішень;
- протегування з корисливих або інших особистих інтересів у призначенні на посаду особи, яка за діловими й професійними якостями не має переваг перед іншими кандидатами.

Запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушеннями

Розділом IV Закону встановлені обмеження та заборони, які мають на меті створення системи запобігання такому ганебному явищу, як корупція. До таких обмежень належать:

1. Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища (стаття 22 Закону), що полягає у забороні використовувати свої службові повноваження або своє становище та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб.
2. Обмеження щодо одержання подарунків (стаття 22 Закону), що полягає у забороні безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких осіб від юридичних чи фізичних осіб, або від підлеглих осіб. Крім того, це обмеження містить критерії, за якими подарунки отримувати дозволено, зокрема: вартість подарунка, умови його отримання та суб'єкти.
3. Заборона одержання неправомірної вигоди (стаття 34 Закону), яка містить правила поведінки при надходженні пропозиції щодо неправомірної вигоди або подарунка.
4. Обмеження спільної роботи близьких осіб (стаття 27 Закону), що полягає у забороні мати у прямому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути прямо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близькими їм особами.

Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів

Відповідно до статті 28 Закону щодо конфлікту інтересів як потенційного, так і реального, працівники зобов'язані:

1. Вживати заходів щодо недопущення виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів.
2. Повідомляти не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли особа дізналась чи повинна була дізнатись про наявність у неї реального чи потенційного конфлікту інтересів безпосередньо свого керівника, а у випадку перебування особи на посаді, яка не передбачає наявності у неї безпосереднього керівника – Національне агентство з питань запобігання корупції.
3. Не вчиняти дій та не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів
4. Вжити заходів щодо врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів.

Слід звернути увагу, що приватний інтерес у сфері службових повноважень спричиняє виникнення реального або потенційного конфлікту інтересів, якщо може вплинути або впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи не вчинення дій при під час виконання зазначених повноважень створює умови для виникнення конфлікту інтересів. За таких умов, навіть якщо особа приймає об'єктивні та неупереджені рішення, що повною мірою відповідають закону, відбудеться надалі втрата суспільної довіри до працівника.

Неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів тягне за собою відповідальність, передбачену статтею 172 КУ про адміністративні правопорушення. Розділом V визначені заходи зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів та порядок їх застосування.

Правила етичної поведінки

Розділом VI встановлені загальні вимоги до поведінки працівників, якими вони зобов'язані керуватися під час виконання своїх службових обов'язків в межах їх повноважень. Зокрема це:

1. Додержання вимог закону та етичних норм поведінки (стаття 38 Закону).
2. Пріоритет інтересів (стаття 39 Закону).
3. Політична нейтральність (стаття 40 Закону).
4. Неупередженість (стаття 41 Закону).
5. Компетентність та ефективність (стаття 42 Закону).
6. Утримання від виконання незаконних рішень чи доручень (стаття 44 Закону).

Відповідальність за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення.

За порушення визначених Законом вимог, заборон та обмежень винні особи притягуються до відповідальності. Відповідно до частини першої статті 65 (розділ XI) Закону за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень особи, зазначені і частині першій статті 3 цього Закону, притягуються до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку.

Статтею 1 Закону передбачено, що:

- корупційне правопорушення – діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно - правову відповідальність.
- правопорушення пов'язане з корупцією – діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом

встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та / або цивільно-правову відповідальність.

Розділом XI також встановлені правила щодо усунення наслідків корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, зокрема:

1. Збитки, шкода, завдані державі внаслідок вчинення корупційних або пов'язаного з корупцією правопорушення, підлягають відшкодуванню особою, яка винила відповідне правопорушення, в установленому законом порядку (стаття 66 Закону).
2. Нормативно – правові акти, рішення, видані (прийняті) з порушенням вимог цього Закону, підлягають скасуванню органом або посадовою особою, уповноваженою на прийняття чи скасування відповідних актів, рішень, або можуть бути визнані незаконними у судовому порядку, а правочин, укладений внаслідок порушення вимог цього Закону може бути визнаним недійсним (стаття 67 Закону).
3. Збитки, шкода, завдані фізичній або юридичній особі, права якої порушено внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, відшкодовуються, а порушені права – відновлюються в установленому законом порядку (стаття 68 Закону).
4. Активи, набуті внаслідок вчинення корупційного правопорушення, підлягають конфіскації або спеціальній конфіскації за рішенням суду в установленому законом порядку (стаття 69 Закону).

Кримінальні корупційні правопорушення (корупційні злочини) передбачені Кримінальним кодексом України. Перелік корупційних злочинів наведено у примітці до статті 45 Кримінального кодексу України.

Зазначені злочини можна поділити на два види:

- безпосередньо корупційні злочини,
- злочини, які стають корупційними за умови вчинення їх шляхом зловживання службовим становищем.

До безпосередньо корупційних злочинів відносяться:

- Стаття 210. Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету без встановлення бюджетних призначень або з їх перевищенням;
- Стаття 354. Підкуп працівника підприємства, установи чи організації;
- Стаття 364. Зловживання владою або службовим становищем;
- Стаття 364.1. Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особою приватного права незалежно від організаційно – правової форми;
- Стаття 365.2. Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги;
- Стаття 368. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою;

- Стаття 3682. Незаконне збагачення – визнана такою, що не відповідає Конституції України (є неконституційною) згідно з Рішенням Конституційного Суду №1 –р/2019 від 26.02.20219;
- Стаття 3683. Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно – правової форми;
- Стаття 3684. Підкуп особи, що надає публічні послуги;
- Стаття 3685. Незаконне збагачення (доповнено статтею згідно з Законом №263-IX від 31.10.2019р);
- Стаття 369. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі;
- Стаття 3692. Зловживання впливом.

До злочинів, які стають корупційними за умови вчинення їх шляхом зловживання службовим становищем відносяться злочини передбачені відповідно до примітки до статті 45 Кримінального кодексу України корупційними злочинами, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, згідно з цим Кодексом вважаються злочини, передбачені:

- Стаття 191. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем;
- Стаття 357. Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження;

Перелік правопорушень, пов'язаних з корупцією за вчинення яких передбачено адміністративну відповідальність. Відповідно до глави 13-А «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією» Кодексу України про адміністративні правопорушення адміністративна відповідальність передбачена за:

- порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (стаття 1724);
- порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків (стаття 1725);
- порушення вимог фінансового контролю (стаття 1726);
- порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (стаття 1727);
- незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень (стаття 1728);
- невжиття заходів щодо протидії корупції (стаття 1729).

Згідно зі статтею 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення у справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються органами, зазначеними в статтях 218 – 221 цього Кодексу, протоколи про правопорушення, передбачені статтями 1724 – 1729, мають право

складати уповноважені на те посадові особи Національної поліції України та Національного агентства з питань запобігання корупції.

Перелік правопорушень, пов'язаних з корупцією, за вчинення яких може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності (не є виключним):

1. Неприйняття антикорупційної програми, неподання на погодження антикорупційної програми Національному агентству (стаття 19).
2. Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища (стаття 22 Закону).
3. Обмеження щодо одержання подарунка (стаття 23 Закону).
4. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (стаття 25 Закону).
5. Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування (стаття 26 Закону).
6. Обмеження спільної роботи близьких осіб (стаття 27 Закону).
7. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (стаття 28 Закону).
8. Порухення правил етичної поведінки (статті 38–44).
9. Недотримання вимог статті 53:
 - розголошення інформації про викривача;
 - відсутність умов для повідомлень про порушення вимог Закону іншою особою, зокрема через спеціальні телефонні лінії, офіційні веб-сайти, засоби електронного зв'язку;
 - невиконання вимог розгляду анонімного повідомлення;
 - відсутність негайного реагування у вигляді письмового повідомлення про вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення спеціально уповноважений суб'єкт у сфері протидії корупції.
10. Недотримання вимог щодо організації проведення спеціальної перевірки (статті 56–58).
11. Не проведення службового розслідування стосовно особи, яка вчинила корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення (стаття 65).
12. Недотримання вимог щодо незаконних актів та правочинів (стаття 67).

Отже, слід ще раз наголосити, що відповідно до статті 38 Закону України «Про запобігання корупції» працівники під час виконання своїх службових обов'язків зобов'язані неухильно додержуватися вимог закону та загальновизнаних етичних норм поведінки. Порушення цих вимог тягне за собою невідворотне покарання відповідно до чинного законодавства.